

**INDOEVROPSKÁ
JAZYKOVĚDA
II-2**

22.3.2019

MORFONOLOGIE - ABLAUT

- typický flektivní jazyk s bohatou derivací: výrazný potenciál k vzniku morfonologických alternací
- sláva nazdar – nebýt toho, špatně by se nám rekonstruovalo – z morfonologie lze vyčíst mnohé
- nejpodstatnější jev: **ablaut** („střída“ či „kmenostup“)
- alternace vokalického jádra slabiky v pěti stupních
- buď jako doprovodný znak flexe nebo derivace (tedy spolu s dodáním či alternací dalšího morfologického materiálu dochází k ablautovému střídání) nebo
- jako derivační element sám o sobě (tzv. vnitřní derivace)
- zřetelná vazba na přízvuk = původ?

R = KOŘEN S = SUFIX E = KONCOVKA

- protože pro popis PIE morfologie je užitečné zároveň pracovat s morfologií a MORFOfonologií (ablaut) užívá se kombinovaná notace:

Tato formalizace v sobě může zahrnout také stupeň ablautu daného morfému, např. stupně kořene – R – se označují takto: R(\emptyset) – nulový stupeň, R(é) – přízvučný e-stupeň, symbolem ~ se značí, že se v kořeni střídají dva stupně, např. R(é ~ \emptyset) – přízvučný e-stupeň se stupněm nulovým, stejně tak s dlouženými stupni R(\bar{o}), R(\acute{e}) atd., obdobně potom stupně ostatních morfémů, např. sufix – S(é), S(\emptyset), S(o) apod.

PŘÍZVUK = É, JINDE NULA?

sg.	é	~ é
N	*p ₂ h ₂ tér _{12e}	
A	*p ₂ h ₂ tér _m	
L	*p ₂ h ₂ tér(i)	
D		*p ₂ h ₂ t _r éi
AbG		*p ₂ h ₂ t _r és
I		*p ₂ h ₂ t _r éh ₁

pl.	é	$\sim \text{ó}$	$\sim \text{óóó}$	$\sim \text{ééé}$
NV				* $p^{\text{h}}_2\text{téres}$
A	* $p^{\text{h}}_2\text{térns}$		(* $p^{\text{h}}_2\text{tórns}$)?	
L			* $p^{\text{h}}_2\text{tórú}$	
DAb		* $p^{\text{h}}_2\text{tór}^{\text{h}}\text{ós}$		
G		* $p^{\text{h}}_2\text{tóróm}$		
I			* $p^{\text{h}}_2\text{tór}^{\text{h}}\text{í}(s)$	

ROZPAD SYSTÉMU

- pro náležité fungování vyžaduje ablaut
- a) odlišení kvality vokálů (což se komplikovalo už v PIE laryngálami)
- b) zachování slabičných předělů – konsonantů
 - vymizení laryngál; elize dalších elementů
- ve většině jazyků poměrně záhy ztrácí produktivitu, počet různých derivačních vzorců se rychle redukuje, vyrovnává se kmen, v derivaci nastupují některé třídy bez ablautu apod.

	postpie.	myk.	hom.	att.	
NAsg.	* $\hat{g}énh_1-os-\emptyset$	* $gén-os-\emptyset$	* $gén-os-\emptyset$	γέν-ος- \emptyset	γέν-ος- \emptyset
Gsg.	* $\hat{g}énh_1-es-os$	* $gén-es-os$	* $gén-eh-os$	γέν-ε-ος	γέν-ους
Lsg.	* $\hat{g}énh_1-es-i$	* $gén-es-i$	* $gén-eh-i$	γέν-ε-ι	γέν-ει [génē]
NApl.	≈* $\hat{g}énh_1-es-h_2$	* $gén-es-a$	* $gén-eh-a$	γέν-ε-α	γέν-η

SILNÝ A SLABÝ KMEN

- některé typy paradigm (obecně většina atematických paradigm) střídají různé stupně kmene (tedy různé vzorce ablautu a přízvuku kmene)
- substantiva: NAV(L)sg. N(A)pl. silný stupeň, zbytek slabý
- slovesa: sg. ind. prez./impf. akt. a v konjunktivu silný stupeň, jinde slabý

mātá
mātár-am

mātr-á
mātr-é
mātúr
mātár-i
mátar (μητηρ)

Stem: παιδ-, *boy; girl; son; daughter; child*

	Singular		Plural	
Nom.	ὁ	παιδ-ς > παῖς	οἱ	παιδ-ες
Gen.	τοῦ	παιδ-ός	τῶν	παιδ-ων
Dat.	τῷ	παιδ-ί	τοῖς	παιδ-σί(ν) > παισί(ν)
Acc.	τὸν	παιδ-α	τοὺς	παιδ-ας
Voc.	ὦ	παιῖδ > παῖ	ὦ	παιδ-ες

	SINGULAR.	DUAL.	PLURAL.
1.	kṛ-ṇó-mi	[kṛṇ-vás]	{ kṛṇ-mási kṛṇ-más
2.	kṛ-ṇó-ṣi	kṛṇu-thás	kṛṇu-thá
3.	kṛ-ṇó-ti	kṛṇu-tás	kṛṇv-ánti

	SINGULAR.	DUAL.	PLURAL.
	kṛṇv-é	[kṛṇ-váhe]	kṛṇ-máhe
	kṛṇu-ṣé	kṛṇv-áthe	{ kṛṇu-dhvé kṛṇv-áte
	{ kṛṇu-té kṛṇv-é	[kṛṇv-áte]	

KVANTITATIVNÍ ABLAUT

- střídání *e - *e: a *o - *o:
- dlouhé stupně různého původu: v koncových slabikách náhradním dloužením z *e *o, v kořeni (např. s-aorist) analogicky, ale ne vždy jasné, na jakém základě
- dlouhé stupně obecně méně časté
- jak ve flexi (zde zejm. *é vs. 0), tak v derivaci

KVALITATIVNÍ ABLAUT

- střídání *e *o
- častěji přežívá v sufixech a v derivaci, v kořeni je najdeme jen u jednoho typu substantiv

	CeC	CoC	CeRC	CoRC	CeiC	CoiC
č.	žeň	hon	vlek	vlak	svit	svět
angl.	wear	wore	melt	malt	shine	shone
lat.	tegō „kryjí”	toga „pokrývka”	terra „souš”	torreō „sušit”	fīdō „důvěřuji”	foedus „úmluva”
ř.	τέμνω „řežu”	τόμος „řez”	ἔλκω „vleču”	ὄλκος „vlek”	λείπει „opouští”	λέλοιπε „opustil”
véd.	hánti „zabíjí”	jaghāna pf.„zabil”	(není vhodný příklad s velárou)		cétati „poznat”	cikéta pf.„poznal”

STRUKTURA PIE MORFÉMŮ

- pro fungování ablautu je třeba, aby první morfém slova měl strukturu alespoň CVC, další alespoň VC (nb: s tímto se teoreticky vypořádal de facto už de Saussure, v explicitní doktrínu to přeměnil E. Benveniste)
- kořeny mají nesložitější strukturu, zároveň jsou to iniciální morfémy slova
- sufixy (se dvěma výjimkami – tzv. téma a tzv. o-kmeny) mají přinejmenším jeden konzont, ablautují tedy (C)e/o..C
- kořen:
 - jednoslabičný (pozdější např. véd. CVCi = *CVCH)
 - tzv. rozšíření (fosilizované sufixy? - *peh3 *peh3-i „pít“, *peh2 *peh3-s „hlídat, pást“)
 - s-mobile: střídání variant sC- a C- (tur angl. steer, véd. spaś- paś- „hledět“, poměrně mnoho verb. kořenů)
 - NB: PIE patrně NEMĚLA prefixy – co je tedy s-mobile?
 - uvádíme v holém tvaru v e-stupni *bher × kmen uvádíme s pomlčkou *bher-e-

PIE SLOVO A SLOVOTVORBA

- ohebné slovní druhy – minimální struktura kořen-koncovka, nejčastější kořen-sufix(y)-koncovka
- NB: koncovka může být i nulová (č. *žena žen*)
- nese jeden přízvuk (vzácné výjimky některých kompozit ve véd. – inovace?)
- čtyři hlavní FORMÁLNÍ mechanismy vytváření slov
- (vnější) derivace sufixy
- vnitřní derivace (změny ablautu a/nebo přízvuku při zachování morfologické skladby slova)
- skládání (k čemuž podrobněji později u substantiv, slovesa neskládají)
- hypostáze

VNITŘNÍ DERIVACE

- vesměs adjektivní derivace (ale sekundárně i individualizující substantiva)
- posesivní deriváty (či relační)

	výchozí tvar	derivát (adjektivní)
n. s-kmeny	* <i>mén-os</i> „myšlenka“	
Gsg.	* <i>mén-es-os</i>	HK * <i>-m(e)n-és-</i> „mající mysl“

- k původu:

s pádem vyjadřujícím posesi, totiž genitivem. Pro tuto myšlenku mluví hned tři argumenty: kmen Gsg. (totiž slabý kmen) odpovídá silnému kmeni (totiž Nsg. derivátu), navíc jsou tyto dva pády spolu homonymní (včetně koncovky!), a konečně reanalýza frází (či hypostáze tvaru) s neshodným přívlastkem typu **h₂nēr krétus* „muž moci“ (Gsg. **h₂nrés*, Dsg. **h₂nréi* atd. *krétus*) ve fráze se shodou **krétus h₂nēr* (Gsg. **krtéis h₂nrés* Dsg. **krtéjei h₂nréi* atd.) je celkem dobře představitelná, tím spíš že genitiv má velice blízko k posesivním adjektivům a často jimi byl v historii ide. rodiny nahrazován.

ABLAUTOVÉ TŘÍDY

- již zmíněný silný a slabý kmen se odlišuje obecně v ablautových stupních morfémů
- ablaut ale umožňuje 4×5 různých poměrů pro každý z morfémů slova (×3) a podle přítomnosti přízvuku – ve skutečnosti ale máme asi jen tyto typy, podle posunu přízvuku (a souvisejících změn ablautu) mezi kořenem-sufixem a koncovkou
- akrostatický proterokinetický hysterokinetický amfikinetický
- é:/é či ó/é R(é)-S(0)-K/R(0)-S(é)-K R(0)-S(é)-K/R(0)-S(0)-K(é) R(é)-S(o)-K/R(0)-S(0)-K(é)

pády	R	(S)	K	R	S	K	R	S	K	R	S	K
silné												
slabé												
Lsg.		?										

AS R(ó)-S(∅)- ~ **R(é)-S(∅)-** ↘

PK R(é)-S(∅)- ~ **R(∅)-S(é)** ↘

HK R(∅)-S(é)- ~ **R(∅)-S(∅)-'** ↘

AK R(é)-S(ó)- ~ R(∅)-S(∅)-'

VRDDHI

- stupňování kořene v derivaci obvykle individualizující („ten obzvláště oplývající X“)
- nejsilnější a produktivní v iír. větvi, jinde jen stopy (*viś-* „ves“ > *vaiśya-* „vesničan“)
- analogií by bylo č. František > Fráňa apod.

*prá itó muñcāmi ná amútaḥ
subaddhām amútas karam
yátha iyám indra mīḍhvaḥ
suputrā **subhāgā** ásati*

*sumaṅgalīr iyam vadhūr
imām sam éta páśyata
saúbhāgyam asyai dattvāya
á]thā ástam vípáretana*

„Odsud propouštím, ne odtamtud“
„dobře připoutanou tam jsem učinil“
„aby tu, Indro odměniteli,“
„s dobrými syny, šťastná byla.“

„s dobrým znamením ta nevěsta“
„k ní se sejděte, na ni pohleďte“
„šťěstí jí k-dostání = aby dostala“
„k domovu se zas vraťte.“

HYPOSTÁZE

- zřídkaavý typ, vytvářející nové slovo na základě nikoli kmene, ale konkrétního tvaru, ba i syntaktické fráze
- produktivní sekundárně
- **dhghém en* „na zemi“ > **dhghémon-* „pozemšť’an“
- NB: postpozice => sufix
- (PIE „země“ **dhégho:m:* ř. *khtho:n*, véd. *kšam*, č. *zem*)

SLOVNÍ DRUHY V PIE

ohébné

nomina (substantiva a adjektiva)

pronomina

numeralia

verba

neohebné

partikule

interjekce (jistě existovaly, ale z našeho výkladu je vynecháme)

NOMINA

- **substantiva a adjektiva** – rozdíly a shody
 - některé derivační třídy převážně či výhradně substantivní či adjektivní (např. o-kmeny vesměs původně adjektiva?)
 - adjektiva se stupňují
 - gramatické kategorie u nomina inherentní, u adjektiva věc shody
 - stejné koncovky (nb: slovanské koncovky inovace ze zájmen)
 - stejné kategorie: pád číslo rod
 - vzájemně se od sebe mohou derivovat

ČÍSLO V PIE

- 3 či 4 kategorie?
- singulár × duál × plurál (× kolektivum)
- duál: jen tři formy pro 8 pádů (NAV – LG- DAbl) srv. i č. *ruce – rukama – rukou*
- kolektivum?
 - vs. distributivní plurál (počítatelné, individualizovatelné...)
 - gramatická či derivační kategorie?
 - shoda se predikátem v sg. tedy **morčata chcíplo*
 - derivační sufix **-eh2* (> **-a!*) nebo koncovka: NB objevuje se jen v NA a jen u neutra
 - nikde se nejeví jako ryzí gramatické číslo

PODIVNÉ, VELMI PODIVNÉ - DISTRIBUCE MORFŮ PÁDŮ×ČÍSLA

	véd. sg.	chet. sg.	chet. pl.	véd. pl.
N	-s	-š	-ēš	-as
V	-∅	-∅		
A	-am	-an	-uš	-as < *-ns
D	-e	-i	-aš	-bhyam
L	-i	-i	-aš	-su
G	-as	-aš	-aš -an	-ām
Ab	-as		-az	-bhyam
I	-ā		-it	-bhis
(Dir.)			-a	

	singulár		plurál		duál	
	kons. km.	o-km.	kons. km.	o-km.	kons.km.	o-km.
Nmf.	*- s / *-∅ < ** <i>-s</i>	*-o- s	*- es	*-o- es > *- <i>ōs</i>		
Vmf.	*-∅	*-e-∅			*- h₁	*-o h₁ -
Amf.	*- m	*-o- m	*- ns	*-o- ns		*-oi h₁
NAVn.	*-∅		*-(e) h₂	*-e- h₂	*-i h₁	
L	*-∅ / *- i	*-o- i	*- su	*-o- isu	*-(i) h₁ -	*-o h₁ u
G		*-o s -(j)o?	*-o m	*-oH-o m		
Ab	*-o s *- <i>és</i> , *- <i>s</i>	*-o+ <i>ad</i>	*- mos	*-o- mos		
D	*-e i	*- <i>ōi</i>	(*- b^hos)	(*-o- b^hos)	*-(i) h₁ ou	*-o h₁ ou
I	*- h₁	*-e- h₁	*-b ^h i(s)	*- <i>ōis</i>		

PIE ROD

- chetitština jen commune („společné“) a inanimata („neživotná“)
- rozdíl maskulinum femininum jinde spočívá v SUFIXU, koncovky jsou podobné, nicméně zásadní rozdíly mezi substantivy a zájmeny

substantiva

zájmena

životná

neživotná

nominální

adjektivní

K&o-
km.

f. *eh₂*-km. *K*-kmeny *o*-kmeny

životná neživotná životná neživotná

Nsg.

*-s

*-∅

*-∅

*-m

*-s

*-d

*-∅

*-d

Asg.

*-m

*-m

*-m

*-m

Npl.

*-es

(*-h₂)

*-oi

*-oi

Apl.

*-ns (< **-m-s)

*-ns

*-ns

(*-h₂)

AGENS, PACIENS A ROD

- typologie značení role agenta (či pacienta) s (in)transitivním predikátem
- nominativně-akuzativní jazyky (značí akuzativ=paciens a neznačí agens)
- ergativní jazyky (značí agens transit. věty=ergativ a neznačí paciens a agens intrans.=absolutiv)

životné	neživotné	intransitivní	transitivní
činitel		*-s	*-s
trpítel			x *-m
	„činitel“	*-∅	
	trpítel		*-∅

substantiva

zájmena

životná

neživotná

nominální

adjektivní

K&o-
km.

f. *eh₂*-km. *K*-kmeny *o*-kmeny

životná neživotná životná neživotná

Nsg.

*-s

*-∅

*-∅

*-m

*-s

*-d

*-∅

*-d

Asg.

*-m

*-m

*-m

*-m

Npl.

*-es

(*-h₂)

*-oi

(*-h₂)

*-oi

(*-h₂)

Apl.

*-ns (< **-m-s)

*-ns

*-ns

FEMININUM A MASKULINUM

- maskulinum je ZBYTKOVÝ životný ROD
- v chetitštině chybí femininum (NB také mezi zájmeny!!! srv. angličtina)
- mezi feminina patří
 - označení samic (buď primární, nebo odvozená od samce)
 - abstrakta deadjektivní
 - abstrakta deverbativní
- jediný sufix ryze femininní *h2 se (bohužel?) shoduje s kolektivem
- původ v kolektivu?
- původ v abstraktu
- rod a škála agentivnosti či individualizovatelnosti (popřípadě „životnosti“)

PÁD

- v indoíránských a keltských jazycích přímo doloženo 8 pádů, chetitština dokonce 9, ale nejasné, zda jsou všechny původní
- některé funkce pádů s ptc. mají roli vedlejší věty (absolutní pády)
- nominativ: podmět
- akuzativ: přímý předmět, cíl pohybu (verba eundi), časový akuzativ
- vokativ (NB není ryzí pád, v du.pl. = nominativ)
- genitiv: pád relační mezi nominálními frázemi, také partitiv, částečně ale formálně splývá (sg.) s
- ablativ: pohyb/směr od nějaké pozice, u o-kmenů v sg. inovace lokativ+**ad*
- lokativ: původně bezkoncovkový, základ dalších adverbiálních pádů
- dativ: přímý předmět, posese (NB PIE nemá sloveso „mít“)
- instrumentál: ryzí, perlativ, „agentiv“, komitativ
- další? – chet. direktiv –*a* (jinde jen v adverbiích?, ř. κατα apod.?)

ADJEKTIVA

- primární vs. odvozená, všechna jsou sufigovaná!
- primární volí specifickou skupinu sufixů v derivaci (tzv. Calandův systém), z čehož nejpodstatnější je volba sady sufixů komparativu a superlativu (řečtina+iír.)
- stupňování (syntetické) adjektiv opět chybí v anatolské větvi a chybí i odpovídající sufixy (srv. angl. *next* a *near*)
- dvě sady: *-j(o)s- *-is-tó- a *-ter-o- *-?
- už v PIE supletivismus? (*dobrý* × *lepší..*)

Srovnejme následující tvary řecké a staroindické:

❶ pozitiv	R(∅)-ú-	κρατύς „mocný“	pr̥thú- „široký“
❷ komparativ	R(é)-jos-	κρέσσω	práthīyas-
❸ abstraktum n.	R(∅)-os-	κράτος	práthas-
❹ druhý člen kompozita	-R(∅)-és-	-κρατής	-prathas-
❺ první člen kompozita	R(∅)-i-	κρατι-	pithī-

NA ZPŮSOB ČESKÉHO...

č. *vys-**ok**-ý*

*z-výš-**i**-t*

*vyš-**š**-í*

*výš-**e**-ø*

ř. *ἐχθ-**ρό**-ς „nenávistný“*

*ἐχθ-**έ**-ω „nenávidět“*

*ἐχθ-**ίω**ν „nenávistnější“*

*ἐχθ-**ος** „nenávist“*

véd. *tig-**má**-*, av. *tiγ-**r**-* „ostrý“

*tėj-**a**-te* „je ostrý“

*tėj-**īyas**-* „ostřejší“

*tėj-**as**-* „ostrost“

KOŘENNÉ DERIVACE

- pouze kořen + koncovka
- převaha životných a mezi nimi deverbativních
- všechny možné typy vokalizace kořene, kinetická i statická paradigmata
- v pozdějším vývoji opouštěna ve prospěch jiných derivací (NB: role Asg.?)
- některá primární substantiva (resp. nevíme, od čeho odvozená)
- málo neuter, žádná adjektiva
- často dochovaná jen jako druhé členy kompozit
- v latině pasivní infinitiv, podobné tvary i např. v avestě

	sg.	pl.	sg.	véd.	pl.	véd.
N	*dóm ^s	*dóm-es	*djéu-s	dyāuḥ	*djéw-es	dyávaḥ
V	*dóm-∅	*dóm-es	*djéu-∅	dyāu	*djéw-es	dyávaḥ
A	*dóm ^m	*dóm-ns	*djé ^w -m	dyām	*djéw-ns	dyávaḥ
L	*dém-i	*dém-su	*djéw-∅	dyávi	*diw-sú	divṣú
GAb	*dém-s	*dém-om	*diw-és	diváḥ	*diw-óm	divānām
D	*dém-ei	*dém-b ^h os	*diw-éi	divé	*diw-b ^h ós	divbhyáḥ
I	*dém-eh ₁	*dém-b ^h i(s)	*diw-éh ₁	divā	*diw-b ^h í(s)	divbhíḥ

R/N-KMENY (HETEROKLITICKÉ)

- pouze neutra
- střídají mezi silným a slabým kmenem sufix **r* a **n*
- v chetitštině běžné, jinde jen stopově
- v rámci paradigmatu ř. *hydo:r hydatos*, lat. *femur feminis*, véd. *yákr̥t yaknas*
- paralelně: angl. *fire water*, gót. *fon*, isl. *vatn*

	„oheň“	chet.	„doba“	chet.	„voda“	chet.
NAV	*péh ₂ -wr-∅	paḥḥur	*méh ₂ -wr-∅	mēḥur	*wód-r-∅	uātar
L	*ph ₂ -wén-(i)	paḥḥuēni	*méh ₂ -wn-(i)	mēḥuni	*wéd-en-(i)	uīteni
GAb	*ph ₂ -wén-s	paḥḥuēnaš	*méh ₂ -wn-s	mēḥunaš	*wéd-n-s	uītenaš

R-KMENY

- spočívající v *-r- spíše životné, spíše dále rozšíření (*-ro-)
- spíše neproduktivní, formálně paralelní k *n*-kmenům (souvisejí s *r/n*-kmeny?)
- zakončené na *-r-(o)-: adjektiva!

- *ter*-kmeny (nomina agentis)
 - paralelně sl. (*i*-kmen) *-tel*
- *Tro*-kmeny (neutra, nomina instrumenti)
 - ojedinele i *-tr* (lat. *iter* „cesta“ proti **iclum*)
- hypostáze s **er* „v, na“
 - večer, ř. χειμεριος „zimní“ apod.

b. *Kmeny na *-ter-/*-tor-*. Významnou skupinou kmenů zakončených na *-r jsou ablautující *ter*-kmeny – činitelská jména typu lat. *doctor* „učitel“ k *doceō* „učím“ či ř. ἔκτωρ k ἔχω „obránce, ten kdo, zadržuje, hájí (totiž ve vlastním jméně Hektór, obránce Tróje)“, véd. *Tváṣṭṛ* „dosl. tvůrce“, *hótar-* a av. *zaotar-* „obětující kněz“ (**ǵʰéu-**tor-*). Pie. stáří formace snad dosvědčuje vzácné chet. *akutaraš* „piják“ (NB: o-kmenové), spíš ovšem derivované od nějakého neutra na *-tr, jež jsou tam běžná. Jejich feminina, jako véd. f. *dātrī* „dárkyně“, av. *barətrī* „rodička“ < **bʰértrih*₂, či lat. jména na -*trīx*, -*trīcis* jako *genetrīx* „rodička“ < ≈**ǵénh*₁*trih*₂s, se tvoří jako *-*ih*₂ kmeny, často s nulovým stupněm kořene. i kdviž najdeme i takto tvořená maskulina, iako véd. *mántrī* „rádce“.

❶ R(é)-tro-: véd. *tántram* „tkanina“ < **tén^h-tro-*, *sūtra-* <-- ≈ **sjéuh₂-tro-*, *kártram* „čáry, kouzlo“ < ≈ **k^wér-tro-*; av. *dāθra-* < **déh₃-tro-* „dar“; ř. *φέρτρον* „nosítka“ < **b^hér-tro-*, *ἄρθρον* < **h₂ér-tro-* „kloub < spojovník“; angl. *murder, laughter*, stir. *arathar^N* „pluh“; ř. *ἄροτρον* a arm. *arawr* t.v., vše z < **h₂érh₃-tro-*; TB *śātre* „zrno, obživa“ < ≈ **g^wjéh₃-tro-* (srv. č. *žito*) apod.

❷ R(é)-d^hro-: lat. *lābrum* „lavór“ < ≈ **léh₃-d^hro-*; č. *vedro*; angl. *weather* (obé z **h₂wéh₁-d^hro-*) apod.

❸ R(é)-tlo-: stir. *scél^N* „příběh“ < ≈ **sk^wé-tlo-*; lat. *pōculum* „nádoba na pití“ < ≈ **péh₃-tlo-*, *obstāculum* < ≈ **stéh₂-tlo-*; lit. *árklas* „pluh“ < **h₂érh₃-tlo-* apod.

❹ R(é)-d^hlo-: č. *rádlo* < psl. **òrdlo* < **h₂érh₃-d^hlo-*; lat. *fābula* < ≈ **b^héh₂-d^hl-eh₂* „příběh, zkazka“; stir. *anál* < ≈ **h₂énh₁-d^hlo-* „duše“; angl. *needle* < ≈ *(s)*néh₁-d^hlo-*, apod.

PŘÍBUZENSKÉ H₂TER-KMENY

- jen několik substantiv
- příbuzenské termíny
- dobře se dochovávají (srv. č. *dceři*) a často zachovávají velmi archaickou morfologii

Široce doložena jsou zejména **ph₂tēr* „otec“ (véd. *pitá-* Gsg. *pitúr*, lat. *pa-ter*, ř. *πατήρ*, stangl. *fæder* Gsg. (dial.) *fadur*, stir. *athair*, arm. *hayr*, TB *pa-cer*), **meh₂tēr* (véd. *mātar-* i *mātār-*, lat. *māter*, ř. *μητηρ* ale A sg. *μητέρα* (!), angl. *mother*, něm. *Mutter* s *-tt-* z **-tēr*, stir. *máthair*, č. *mateř-*, lit. *móte*, arm. *mayr*, TB *mācer*), **d^hugh₂tēr* „dcera“ (véd. *duhitá-*, ř. *θυγάτηρ*, angl. *daughter*, č. *dcera*), **b^hréh₂tēr* „bratr“ (véd. *bhrāta-*, ř. *φράτηρ* i *φράτωρ*, stangl. *bróbor*, č. *bratr*). Vzorové paradigma bylo uvedeno v §18a. Pro svoji pozici v základní

